

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**77-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

16 травня – 22 травня 2025 р.

ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Одним із ключових наслідків російської військової агресії проти України у 2022 році стала наймасштабніша міграційна хвиля в Європі з часів Другої світової війни. Вимушені втрати житла, загроза життю та поранення внаслідок бомбардувань і артилерійських обстрілів змусили мільйони українців залишити свою країну та шукати притулку за її межами.

За оцінками Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на вересень 2024 року понад шість мільйонів громадян України скористалися статусом тимчасового захисту в європейських державах. Найбільший контингент зосереджений у Німеччині. Інші країни, такі як Польща (956 тисяч осіб), Чехія (381 тисяча), Велика Британія (253 тисячі), Іспанія (192 тисячі), Італія (168 тисяч) і Нідерланди (149 тисяч), також прийняли значну кількість українців. Водночас близько 600 тисяч українських біженців отримали притулок за межами Європи, загалом перевищивши позначку у шість мільйонів людей, які вимушено залишили Україну через війну.

Німеччина, як провідна європейська країна, що прийняла найбільшу кількість українських мігрантів, активно займається дослідженнями та розробкою програм соціальної адаптації біженців. Крім того, ця держава розглядає потенційні механізми репатріації значної частини переміщених осіб після завершення бойових дій. Зусилля Німеччини у цьому контексті регулярно висвітлюються українською редакцією інформаційного агентства Deutsche Welle [3].

У контексті міграції, викликаній повномасштабним вторгненням Російської Федерації, важливим психологічним аспектом виступає вимушений характер цього явища. На відміну від запланованої еміграції, стрес, пов'язаний із вимушеним переїздом, виникає раптово і формується на тлі екстремальних подій, яким неможливо ефективно протидіяти. Така ситуація супроводжується відчуттям страху за власне життя і безпеку близьких. Крім того, процес адаптації до нових умов є суттєво складнішим. Згідно з дослідженням О. Пищуліної та її колег, для більшості українців міграція за кордон унаслідок повномасштабного вторгнення мала вимушений і високостресовий характер, головною метою якого було забезпечення безпеки як для себе, так і для дітей. Значна частина респонденток у дослідженні негативно оцінювала свій емоційний стан під

час вимушеної міграції, акцентуючи на таких переживаннях, як самотність, стрес, тривога, невизначеність майбутнього, а також туга за домівкою і рідними людьми [1].

У праці Ташматова В.А., Папінян В.В. та Вільгемської С.Ю. зазначено, що вимушена міграція часто супроводжується почуттям ізоляції та самотності, а втрата культурних звичаїв і традицій суттєво порушує внутрішню цілісність і самоідентифікацію. Під час такого процесу у людей може виникати відчуття провини, особливо у випадках, коли близькі залишилися в країні чи втратили життя. Ці обставини лише посилюють психоемоційне напруження, ускладнюючи й так нелегку адаптацію в новому середовищі. Як наслідок, це спричиняє негативний вплив на емоційний стан, підвищує рівень стресу та може погіршити психологічну інтеграцію [2].

Дослідження показують, що підлітки у віці 13–19 років демонструють найвищий рівень адаптивності, прийняття себе й інших, емоційного комфорту та домінування. У молодих людей (20–39 років) ці показники знижуються до середнього рівня, за винятком внутрішнього контролю й ескапізму. У зрілому віці (40–60 років) більшість показників знижуються, проте ескапізм досягає піку.

Влесенко І.А. та Яворська Т.К. виявили, що понад 75% вимушених мігрантів розглядають свій стан як життєву кризу. Це проявляється через апатію, тривожність, депресію, порушення сну, дратівливість, панічні атаки та перепади настрою. Ключовою особливістю є переживання невизначеності, складнощі з плануванням майбутнього й відчуття несправедливості світу, що може знижувати адаптаційну здатність. Мігрантки часто стикаються із труднощами соціально-психологічної адаптації, включаючи мову, менталітет та організацію побуту.

Отже, вимушена міграція внаслідок війни в Україні має масштабні соціально-психологічні наслідки. Адаптація у новому середовищі супроводжується емоційними труднощами, що вимагає комплексної підтримки, зокрема психологічної, та створення умов для подальшої реінтеграції. Саме тому вкрай необхідно розробити комплексну програму з метою надання психологічної допомоги мігрантам у подоланні проявів життєвої кризи вимушених мігрантів, що і стане перспективою наших подальших наукових розвідок.

Література:

- 1. Власенко І.А., Яворська Т.К. Психологічні особливості переживання життєвої кризи вимушених мігрантів. Габітус. Випуск 68. 2024. С. 107-113.*
- 2. Ташматов В.А., Папінян В.В. і Вільгемської С.Ю. Психологічні аспекти вимушеної міграції. Габітус. Випуск 61. 2024. С. 272-276.*
- 3. Ципердюк І.М. Проблеми міграції українців під час війни в матеріалах «Deutsche Welle». Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 36 (75) № 1 2025. Частина 2. С. 277–281.*